

Ludus Danielis   **Liturgické drama z 12. století, z klášterní školy v Beauvais**

přebásnil: Luboš Sůva

pracovní překlad: Alena Beková

Mladí lidé, milý Kriste,
milují tě, to je jisté.
Vždyť v Beauvais ke slávě tvojí
stvořili hru o Danielovi.

Tu ať vstoupí král Baltazar. A dvořané ať zazpívají králi píseň:

Všemocný, voláme sláva.
Muži i chlapci ti pochvalu vzdávaj,
pane, jenž rozumíš hvězdám!

Slyšeli, slyšeli jsme kdesi o Danielovi,
nesmírně zbožném to chlapovi,
co mnoho zakusil a vytrpěl.

Král k sobě zavolal mudrce,
neboť mu bylo těžko u srdce –
nechápal, co pravá ruka to psala.

Mudrci, mudrci ale
nemohli potěšit krále –
nemohli nápis číst, stali se němí.

Daniel, Daniel ale,
přečetl nápis pro krále,
přečetl tajemství, co ruka psala!

Baltazar jakmile výkon ten zří,
hned v čelo dvořanů ho postaví.

Vítězství nad všemi má v kapse Daniel!

Smyslený důvod, ne dosti řádný,
staví mu do cesty argument pádný –
vržen je mezi lvy, aby byl rozsápán!

Avšak lvi, lvi dříve zhoubní,
stali se najednou hodní –
a to jen proto, že Bůh to chtěl!

Těž stařec ctihodný jídlo mu nese,
podroben Bohu vzteky se třese.
Ctihodný nese mu chléb k nasycení.

Tedy ať král vystoupí na trůn a satrapové ať ho oslavují a říkají:
Králi, buď živ navěky!

A král otevře svá ústa řka:
Poslouchejte moje slova,
leč vás stihne krále zloba.
A doneste ty poháry,
co jsme Židům sebrali.

Satrapové předloží nádoby a zazpívají tuto píseň k oslavě krále:
Oslavujme toho krále, velkého a mocného,
oslavujme my ho všichni, divočáka mladého.

Veselý zástupe, zpívej a tanči,
kitháry hrajte, tleskej a janči.

Otec jeho ve stát Židů co plenitel vpad,
syn teď krásou jejich nádob šperkuje svůj stav.

Jeruzalém padl s nimi, tady jsou ty nádoby,
královský náš Babylon ať nepřivedou do zhouby.

Doneste to Baltazaru, tomu králi našemu,
za to, že nás všechny oděl do nachu a purpuru.

Jak je mocný, jak je silný, jak je slavný!
Jak je čestný, jak je dvorný, jak je spanilý a krásný!

Takovému králi chválu zpěvem rychle vzdávejme,
zvučným hlasem spolu všichni ihned ho dnes oslavme.

Babylon se směje, jása, Jeruzalém pláče,
poražený bloudí sám, vítěz v tanci skáče.

To vítězství radostné nám přinesl král Baltazar,
mocný je to a bohatý a vítězný král.

A proto předložme Jeho Veličenstvu královské nádoby!

Hle, jsou před tvou tváří!

*Mezitím se před královým zrakem objeví pravice píšící na stěnu: Mene, tekel, peres. Jsk to
dvořané vidí, ve strachu poodstoupí a král užasle zvolá:*

Zavolejte matematiky, věštce a Chaldejce,
pozvěte všechny hadače, čaroděje a mudrce!

Tehdy ať jsou přivedeni čarodějové a povědí králi:

Králi, buď živ navěky!

Hle, jsme ti nápomocni!

A král:

Babylonie bude dána tomu,
kdo nápis přečte a odhalí jemu,
v čem smysl tkví –
a oděn purpurem bude užívat zlatem zdobeného řetězu.

Oni, protože nevědí, jak tu věc vyřešit, řeknou králi:

Neumíme pochopit, ani radu dát,
o jaký že nápis jde, zda se máme ruky bát.

Doprovod přicházející královny dí králi:

Ani vědci a učenci, co je jich tu tlupa,
ač pátrali, nerozhodli, o čem psala ruka.

ejhle moudrá a bohata, rodem vznešená,
mocná, zlatem oděná, přichází sem královna.

Ta přivede toho muže, jenž nám nechá zvědět,
že paruka králi psala o konci a o smrti.

Velebme ji, mocnou paní, radostí a jásotem,
rozezvučme hlasy naše, souznějící se srdcem.

Tu královna přicházejíc bude chválit krále a říkat:

Králi, buď živ navěky!

Nápisu-li poznat chceš, co je podstatou,
Baltazare, králi můj, poslyš radu mou.

Král poslouchaje tento verš obrací se tváří ke královně. A královna ať říká:

Z Judeje i s porobeným
národem tím pokořeným

tvého otce vítězství
Daniela přivádí.

On jest prorok zběhlý v věštbách,
vyloží ti, o čem jedná
nápis tajemný – a hned.
Nemá smysl otálet.

Tehdy ať král řekne ke svým dvořanům:
Daniela hledejte
a ke mně jej přiveďte.

Tehdy ať dvořané Danielovi, když ho našli, říkají:
Ty proroku Boží, Danieli, volá tě náš král.
Pojď s námi, jen pojď, zajímá ho rada tvá!
Chvěje se a strachuje, Danieli, volá tě náš král.
Co je skryté, poznat chce, zajímá ho rada tvá!
Dá ti dary všeliké, Danieli, volá tě náš král.
Když objasníš napsané, zajímá ho rada tvá.

A Daniel k nim:
Divím se velice, kdo králi dal,
radu tu, aby si mě vyhledal.
Odejdu s vámi, hned rozluštím nápis
a to vše s radostí udělám gratis.

Doprovod Daniela přicházejícího ke králi:
Hle – toť pravý boží služebník, jehož slaví všecken lid.
Sláva jeho ctnosti je nám známa dosti.
Ty jsi ten, koho král hledá!

Daniel:

Exulantem bez domova díky vám jsem leda.

Dvořané:

V slávě jeho mládí i bozi ho maj rádi.

Nade všechny lidi ční ctností, mravy, požitky.

Ty jsi ten, koho král hledá!

Daniel:

Exulantem bez domova díky vám jsem leda.

Dvořané:

Jen řekl ten dobrodruh, že pravici vládne Duch,

tu královo srdce radši obměkčit se rychle ráčí.

Ty jsi ten, koho král hledá!

Daniel:

Exulantem bez domova díky vám jsem leda.

Daniel přichází ke králi a říká mu:

Králi, buď živ navěky!

A král Danielovi:

Daniel z Judeje jméno tě zdobí, pocházíš ze země, již otec dobyl?

O tobě mluví se tak, jako o bohu,

takové reklamě odolat nemohu.

Tajemství nápisu odhal mi, prosím,

neboj se, že odtud odejdeš bosý.

A Daniel králi:

Ač mě možná nohy pálí, nechci tvoje dary, králi.

Zdarma nápis rozluštím: postihne tě neštěstí.
Jeden velmi mocný král mnoha zemím panoval
a tolik se pýchou dmul, až ho Pán Bůh vysvléknul.
Ten král nechtěl jemu sloužit, sebe měl za obraz boží
a z náčiní chrámového víno pila čeleď jeho.
Zapomněl, že království patří mu jen z milosti.
Rozvzpomene se však zase, když se nahý v trávě pase
a pod širými nebesy postel v trávě stele si.
Ty jsi toho krále syn, stejný jako otec byl.
Z pohárů dál piješ našich, do chrámu, ne tobě, patří!
A Pán za tvé výstřednosti brzy se ti krutě pomstí.
Slovo „MENE“ totiž značí, že se tvoje vláda končí.
„TEKEL“ zase značí váhy, co tě lehkým uhlídají.
Nakonec ti „PERES“ říká, boj se svého následníka!

A král:

Kdo poselství zvěstoval, ať je oděn jako král!

Když se Daniel usazuje vedle krále oděného do královských ozdob, volá král na velitele vojska:

Odnes pryč to náčiní, veliteli můj.

Odvrátit pohromu musím stůj co stůj.

Tu, poté, co opustili palác, odnesli satrapové náčiní. I královna odchází. Královnin doprovod:

Ukrývá První kniha králů

manželky zaslouženou chválu.

Odvážná a silná je-li ona,

udrží si manžela doma.

Věř jí manželovo srdce,

rádo se svěří v její ruce.

Bez tebe, tajuplná ženo,

nebylo by králi pomoheno.

Moudří když nevěděli kudy,
řekla jsi: „A co takhle tudy?“
Nám dnes je dána příležitost
na chvíli opustiti lítost.
Královno, ty jsi toho doklad,
že žena pro muže je poklad.

Průvod skládající náčiní před Danielem:

Danieli, děkujeme
za náčiní uloupené
králem, jehož bojíme se.
Přijmi chválu, Danieli,
dávno jsme tě chválit chtěli!

Ty jsi nápis rozluštil,
krále k trestu odsoudil
a obvinění potvrdil,
Zuzanu osvobodil!
Přijmi chválu, Danieli,
dávno jsme tě chválit chtěli!

Ty jsi svatý prorok Boží,
i Chaldejci si tě váží,
i Židi i pohani,
a konečně též i my!
Přijmi chválu, Danieli,
dávno jsme tě chválit chtěli!

*Náhle se objeví král Dareios se svými dvořany a přijdou k němu kitharisté a hudebníci,
hrajíce takto na kitharu:*

Ejhle – král Dareios přichází! Vznešeností to tu čpí.

A jeho čeleď vesele prozpěvuje si písňe, dokonce i tancuje!

Stojí za to krále ctít a nestačí jenom chtít.
Muset u něj více platí – vědí ti, co mu už platí.
Oslavujme všichni krále, obdivujme všichni krále,
bojí se ho v Babylóně, bojí se ho v rodném domě.
se svou tlupou násilníků krajinou se řítí v šiku.
Nepřátelé prchají, když se s nimi potkají.
Slavná jsou tvá vítězství, tvůj původ tě také ctí.
Dareie, buď naším králem, nespokojíme se s málem.
Tančí celý Babylón, voláme, že je to on, jedině a pouze on,
kdo zaslouží naši chválu – nejslavnější ze všech králů.
Babylon tě potřebuje, to jsme rádi, že jsi tu.
Bubny znějí, písně pějem na důkaz svých pocitů.
Díky za to, že jsi přišel!

Než přijde král k svému trůnu, dva běží před ním a vyženou Baltazara jako by ho zabíjeli.

Když se usazuje Dareios na trůn, zvolá dvůr:

Králi, buď živ navěky!

Tedy ti dva klečící tajně řeknou králi, ať dá povolát Daniela. A král ať přikáže ho přivést. Ti také rozkazující ostatním řeknou toto:

Poslyšte vy, členové královského dvora,

vy, kteří řídíte chod království shora:

kdesi se nám tady potuluje

muž, jenž velmi špekuluje,

a nadán Boží milostí

zná odhalit tajemství.

Přiveďte jej, ať je kde je,

jeho rady užít chceme

a přijde-li, pak se stane rádcem

a po králi nejmocnějším vládcem.

Vyslanci, když našli Daniela, řeknou toto směrem ke králi:

I když děláš problémy,

králové tě milují
a váží si tvé schopnosti
odhalovat tajemství.
Proto tě teď k svému dvoru
zve nejlepší ze všech tvorů –
Dareios a slibuje ti,
že se staneš v říši třetím.
Přímo se na tebe třese,
proto pojd' a nezdráhej se.

A Daniel:

Jdu ke králi.

Danielův průvod:

Oslavme společně hodinu zrození, kéž by navždy šťastná byla.
Oslavme chvíli, kdy Boží moudrost ze smrti nás vykoupila.
Člověk a zároveň Stvořitel z krve a masa se narodil
a jeho slavné zrození proroka hlas nám přivěštil.
Zásoby mastí ubývá a stejně tak i hlav pomazaných,
království hvězda zapadá, království Židů vzdorovitých.
V hodině tohoto narození lidé tě zdraví, Danieli, lidé tě slaví, Danieli!
Z chřtánu hříchu smrtelného Zuzanu jsi zachránil,
neboť v tobě světa vládce svatý zápal roznítil.
Ty, co tebe obvinili, vinnými jsi usvědčil
a Pán tvůj též postará se, by tě před lvy ochránil –
své slovo ti dává Ten, kdo se z Panny narodil.

A Daniel:

Králi, buď živ navěky!

A král k němu:

Že jsi moudrý, poznal jsem, a proto buď pověřen,

abys v čele rádců mých řídil tohle království.

A Daniel králi:

Rukou tvou je moje nyní a nic zlého neučiní.

Tehdy ho král dá usadit vedle sebe. A ostatní rádcové, když ho uvidí, že je DANIEL králi dražší, přivedou ostatní na poradu, aby zabili DANIELA. A králi řeknou:

Rukou tvou je moje nyní a nic zlého neučiní.

a také:

Správcové tvé země, králi,

oddaně tě uctívají

a rozhodli, že tvé jméno

třicet dnů má velebeno

býti jako jméno boží.

Ať ti náš čin k slávě slouží, ó králi!

A kdyby snad někdo hloupý

nařízení tvé přestoupil

a se svým bohem obcoval,

budiž přísně potrestán:

jáma lví ať pohltí ho,

tak pozná moc vládnoucího, ó králi!

A král ať řekne:

Poroučím a nařizuji

ctít ten zákon v celé zemi – a basta!

DANIEL, jak to slyší, půjde do svého domu a bude velebit svého boha. Když to vidí nepřátelé, přiběhnou a řeknou králi:

Což jsi, králi, nestanovil dbát na všechny v království

a jestli snad kdokolivěk jiným bohům sloužil by,

nenakázals vhodit škůdce toho ke lvům do jámy?
Tebe přece jediného za boha jsme zvolili.

A král nevěda, proč to říkali, odpovídá:

Je to tak! Ať nejsem král, jestli jsem tak nekázal!

Tu oni přivádějící Daniela řeknou králi:

Tuhle žida Daniela uctívat jsme viděli
boha svého židovského, ačkoli on neměl by.

Král chce osvobodit Daniela a řekne:

Nemůže pod jakous záminkou svatý muž počítat s výjimkou?

Satrapové, když toto uslyší, mu ukáží zákon řkouce:

Zákon parthský a též médský přikazuje výslovně,
aby pro lvy potravou byl, kdo by zákon ostouzel.

Jakmile to král slyší, chtě nechtě řekne:

Zostudil-li tedy zákon, který jsem byl ustavil,
budiž podle toho souzen, tak jako by každý byl!

Tu satrapové uchopí Daniela, a ten hledě na krále řekne:

Proč, proč, proč? Proč

jsem souzen, proč?

Pro, proč, proč –

nevýslovný zločin – proč?

Proč mě chcete ke lvům dát?

Proč mě mají šelmy žrát?

Proč mš mají tím svým řevem

na onen svět provázet? Králi, šetři hněvem!

A král, neschopný ho osvobodit, mu řekne:

Za tvou věrnost Bůh tě jistě
osvobodí na tom místě.

Tu vhodí satrapové Daniela do jámy, avšak vtom anděl držící meč pohrozí lvům, aby se ho ani nedotkli. A Daniel vstupuje do jámy řka:

Smiluj se, můj dobrý Pane,
a uznej, že nejsem vinen, eleison!

Tvrdí, že jsem k sežrání,
zamez jim v tom konání, eleison!

Mezitím jiný anděl přikáže proroku Abakukovi, aby donesl Danielovi pokrm, který nosil svým žencům, řka:

Abakuku, zbožný starče, poběž s jídlem ke lví jámě!
Daniel má velký hlad, Pán ti káže pospíchat!

Abakuk k němu:

Při nejlepší vůli, Pane, nevyznám se v Babylóně,
tudíž nevím, kde vězí Daniel – ani ti lvi!

Tedy ho anděl uchopí za vlasy na hlavě a potáhne ho k jámě. A Abakuk přinášeje Danielovi pokrm bude říkat:

Vstaň a jez, můj milý bratře,
veleb Pána, který bystře
za tebou sem poslal mě!
Slavně za to ucti jej!

A Daniel, když si bere potravu, řekne:

Důkazem tvé lasky je to.
Jdu hned jíst, než vystydne to.

Když se odehrálo toto, anděl zase odvede Abakuka zpět domů. Tehdy král sestupuje z trůnu, přijde k jámě a řekne v slzách:

Zadrž, Danieli! Copak myslíš, že
tvůj Pán tě před smrtí zachránit dokáže?

A Daniel králi:

Králi, buď živ navěky!

A také:

Důkaz pán mi už byl dal,
anděl šelmy uhlídal.

Tehdy král radostně zvolá:

Daniela z jámy veďte a ty druhé do ní vhod'te!

Až budou satrapové svlečeni z drahých šatů a přistoupí k jámě, zvolají:

Potrestání zasloužíme
a trestu se nebojíme.
Zhřešili jsme, dobře víme.

Ti pak, vhození do jámy, jsou ihned spolknuti lvy. A král, když to uvidí, řekne:

Od nynějška ať je tvůj Bůh věčný
uctíván jako jedinečný.

Daniel znovu povýšen do bývalého stavu bude prorokovat:

Ejhle, svatý přichází, nejsvětější ze svatých.
A tento král ctít jej káže – nectít jej, to by byl hřích.
Pominou chrámy, pominou i království, i nejlepší král pomine,
království Židů mine též tak jako každé jiné.

Tehdy anděl znenadání zvolá:

Poselství nebes já přináším vám,
v židovském Betlémě byl lidem dán.

Kristus náš spasitel, vykupitel,
tak, jak byl prorok dřív předpověděl.

Když toto uslyšeli, začnou zpěváci:

Te Deum laudamus.

Končí Daniel.